

Kongl. Maj:ts
Förnyade Hammar-Smeds-
Ordning

Den 26 *Junii* 1766

Innehållet är skrivet efter 'Utdrag utur alla ifrån 1764 års slut utkomne publique handlingar, placater, förordningar, resolutioner och publicationer ... Åttonde delen, til 1767 års slut', Stockholm, 1774. Rättelser av tryckfel har gjorts samt en jämförelse med 'Kongl. stadgar, förordningar, brev och resolutioner angående justitien och hushållningen wid bergwerken och bruken, andra fortsättningen', Stockholm, 1797.

Stockholm : Jernkontoret, 2004

Den 26 Junii, Kongl. Maj:ts Förnyade Hammarsmeds-Ordning

Som hos Kongl. Maj:t i underdånighet är wordet föredragit, det den år 1703 utfärdade Kongl. Hammarsmeds-Ordningen, i anseende til Tidernas omskiften och flere omständigheter, kunde tarfwa både förändring och förbättrande; Så fant Kongl. Maj:t i Nåder för godt, at stadga och förordna, som följer:

1. §. Hammarsmeds Ämbetet skal bestå af Ålderman, Mästare, Mästerswen och Smedsdräng, den förr Kolgässe hetat.

2. §. Alla, under Hammarsmeds-Ämbetet lydande, skola wid Bergs-Tinget i *Protocollet* inskrifwas. Derföre war så wäl Bruks-ägare, som ålderman skyldig, at på första Tingsdag Förteckning på Smederne ingifwa, wid Fem Dal. Silf:mts bot, så ofta någondera sådant försummar.

3. §. Til Ålderman i hwarje Bers-Fögderie eller Bruks-*District* antager Bergs-Tings-Rätten en af de skickeligaste Hammarsmeds-Mästare, och honom med Fullmagt förser: Han skal Domare- och Åldermans-Ed aflägga, och weta dess Syssla deruti bestå: At såsom Bisittare biwista Bergs-Tingen: At åtminstone en gång om året besöka hwarje uti dess Åldermans-*District* belägne Hammar; då efterfråga om Smederna försigtigt, och som här nedanföre stadgas, handtera Elden, troligen umgås med Tackjern och Kol, samt noga tilse, huru deras arbete förrättas, så medelst ställning och arbete i Härden, som Smide och Räckning efter Tolck, fritt för Brakor och Flagor: At meddela underrättelse, hwar fel finnas, eller förbättringar tarfwas, samt tilse, det de anstalter wärkställas, som Ålderman tilförene föreskrifwit: At biwista Mästare- och Mästerswens-prof, samt Bref derå meddela, på sätt som här nedanföre påbjudes: At på det nogast hafwa tillsyn, det ingen må arbeta, såsom Mästare eller Mästerswen, innan han prof gjordt, och Bref derå erhållit: At wid Bergs-Tingen Lagligen åtala, hwad han fin-

ner vara utur åckt låtit, som Smederne anbefalt är: At i de Orter, der ej Kolmätare eller Kol-Upsyningsmän äro, tilse, det Kolmåttet är likmätigt Kongl. Förordningarne, och der han swek dermed befinner, sådant hos Bergs-Fogden angifwa: At på kallelse af någon Bruks-ägare eller Smed, til rättelse wid olyckelig Smides-gång, sig genast infinna, och sådant förbättra: At gå Bergmästaren med hörsamhet tilhanda, samt utan hinder wärkställa de befallningar, som han, efter hwarje Orts beskaffenhet och wanliga bruk, kan finna nödig, at honom anbefalla. Huru stor Lön och *District* Åldermannen må tilläggas, utsatte Bergs-Tings-Rätten, med Bruks- och Hammar-ägares minne.

4. §. För hwar Hammare, med en eller flere härdar, skal Mästare vara: Och för hwar härd tre Arbetare, nämligen en Mästare, en Mästerswen och en Smedsdräng, eller ock, då Mästaren förestår två Härdar, 2:ne Mästerswenner och en Smedsdräng för den Härd, der Mästaren sielf icke smider: dock må en Bruks-ägare af 2:ne nära til hwarannan belägne Hamrar ej vara betagit, at dem åt en Mästare af bepröfwad och utmärkt skickelighet anförtra.

Skulle Bruks-ägare wilja, i stället för Mästerswen och Smedsdräng, löna 2:ne Mästerswenner, som Mästerswens- och Smedsdrängs-arbetaren ömsom sig emellan dela; så må sådant på öfwerenskommelse emellan Bruks-ägaren och samma Smeder ankomma, utan at den äldre Mästerswennen må det sig til wanheder räkna.

5. §. Mästare åligger, med Husbondes minne och bifall Smedsdräng antaga, honom städja, föda och kläda, och låta honom wid Bergs-Tinget inskrifwas.

När Smedsdräng et år tjent, och hug för arbete wist, skal Ålderman honom wid Bergs-Ting-Rätten anmäla, då Smedsdräng utur Hammarsmeds-Lådan til Upmuntran tildelas 6 Dal. och tjene sedan i samma Smedja tu år. Mästaren, som der smider, skal Smedsdräng til sparsamhet med Kolen wänja, och wid Räckningarne tidast tilöfwa.

På denna tid äger Smedsdräng ingen rätt til uttag på egen Räk-

ning eller Smideslön, så framt Smedsdräng är ogift, eller omständigheter i Mästarens hushållning sådant ej medgifwa.

6. §. Nu wil Smedsdräng Mästerswen blifwa, anmäle sig wid Bergs-Tings-Rätten eller hos Ålderman: Göre sedan i Åldermannens och Husbondens eller dess Ombuds närwaro besked, at han förstår smältning och räkning med tilbörlig kol-besparing, och hwad mera hörtil hörer: Förrätte dess Mästerswens-prof, som skall bestå antingen uti en Hölst, eller et Wecko-smide, på Mästarens ställning. Anamme derefter Åldermannens Bref, med Husbondens, eller, i dess frånwaro, Betjentens påskrift, som wid Bergstinget upwises och gilles, då ock til Ämbets-Lådan Fem Dal. erlægges: och ware så för Mästerswen godkänd.

7. §. På lika sätt anmäle sig Mästerswen för at Mästare blifwa, när han lägenhet dertil hafwer, och det så tidigt året förut, at han wid nästpåföljande Bergsting kan sine bewis om profwet uppte: Förhöres sedan af Åldermannen, i Husbondens närwaro, och der han finnes förstå rätt ställning i Härden, efter Tackjernets särskilte beskaffenhet, och huru med Färdskning och Smältning förhållas bör; at hålla byggnad och redskap wid magt och ordning; at sparsamligen umgås med Kolen; at förstå Smides-sorteringen efter hwarje särskilt Tolk, och det wäl arbetadt och felfritt kunna utsmida; då skall Mästare prof göra, som är: at utan underwisning förfärdiga en fullkomlig och felfri Stångjerns-hammar, samt på egen Ställning wäl förestå et Wecko-smide; hwaruppå Åldermannen meddelar Mästar-Bref med dess namn och inregel: Styrke ock Husbonden eller Betjenten riktigheten deraf med dess underskrift. Mästarebref skall sedan wid nästa Bergsting upwisas, med Domarens påskrift gillas, til Ämbetslådan 10 Dal. erläggas: och war han derefter för Mästare godkänd.

Kol, Jern och Arbetslön, til Mästare- och Mästerswens-prof, består Husbonden på lika sätt, som om ny Hammars och Hölsts förfärdigande här efter stadgas.

8. §. Mästarens skyldighet är, at emottaga Kol och Tackjern på

Räkning, och af hwarje Skeppund Tackjern Bergswigt, eller 26. Lisp. tilwärka 20. Lisp. Stångjern wäl och efter Tolk slagit, samt i Härden förswarligen arbetadt. Dertil må wäl efter förra wanligheten bestås 2 Läster kol, Tolf tunnemått; Men det Stångjern, han här öfwer tilwärkar, och de Kol, han igenom sin flit och acktsamhet bespara kan, kallas Öfwer-jern och Öfwer-kol, och bör af Bruksägaren godtgöras sålunda, at för hwarje Skepp. Öfwer-jern, Kol och Smideslön inberäknade, betalad en tredje del af hwarje ords årliga Hammarskatts-pris, samt för öfwer-kolen wid de Wärk, som underhållas med egne Kol, lika pris, som de Ägaren kosta, och wid de Wärlen, hwilka nyttja Köpe kol, til större eller mindre del, som högre betalas, än egna Kol, skal Smeden njuta en tredjedels förhöjning i priset, om icke Husbonden annorledes med Mästaren öfwerenskommit. Af all denna winst tage Mästare, då han Smeds-dräng föder, två tredjedelar, och gifwe honom til upmuntring med sig en skälig penning efter öfwerenskommelse och Bruks-ägarens bemedlande.

Är ej Smedsdräng i Mästarens Kost, tage Mästaren hälften, och skifte de öfrige Arbetare återstoden sig emellan, hwar och en efter sitt arbete.

9. §. Bruks-ägarens åliggande bör wara, at anskaffa godt och förswarligt Tackjern. Med wrakwärdigt Tackjern förhålles efter Jernwräkare Ordningen. Ej må Mästare wägra, at emottaga Små eller Stampjern, Härdwärke och gamla Stångjerns-Hamrar och Städ; dock bör i desse fall Hammare och Smidde Städ til 24 Lisp. på Skeppundet, Små-Jernet til 30 Lisp. och Härdwärket, samt gutne Städ, til 26 Lisp. på Skeppundet, Mästaren godtgöras.

10. §. Om Smeden af oförstånd eller wanart och owilja ratar swarsgoda Tackjerns-sorter, eller derutaf smider elakt och odugeligit Stångjern, antingen föra at winna på Öfwer-kol, eller Öfwer-jern, eller af annan orsak, upfyller skadan, och plickte ifrån 10. til 30. Dal., efter omständigheterna.

11. §. Til dess Jernet afwäges ifrån Smeden, eller det ifrån Bruket

afskickas, skal Smeden vara ansvarig, ej allenast för hwad i föregående §. stadgas, utan ock för sådane fel, som af wårdslöshet härröra, och icke kunna tilskrifwas Tackjernets oartade beskaffenhet, nämligen om Jernet i Härden är illa Wärdadt och Arbetadt, at det finnes antingen Härdt eller Rått: Om Stången är illa Wäld, eller Bränd i Wällen: Om Brakor finnas uti Kanterna och grofwa Flagor: Om Stämpel ej är påslagen: Om Stången är ojämn i Bredd och Tjocklek, icke hållande et med Tolken, med mera af dylik beskaffenhet: I hwilka fall Smeden åligger, at rätta de fel, som hjelpas kunna, eller i annan händelse ersätta skadan, samt dertil med, i fall han tredje gången dermed beträdes, plickte för hwar odugelig Stång 2. öre, som Husbonden uttager och til Hammarsmeds-lådan inlämnar, Sedan Jernet således är granskadt, och ifrån Bruket afsåndt, ware Smeden fri, om Wräkning händer, och stånde det til deras äfventyr, som Jernet af Smeden emottagit.

12. §. Som alt Jern bör i Härden wäl kokas och färskas; Så skal alt Sul- But- eller Löpp-Smide vara strängeligen förbudt: alla äga derå tala, och Smeder emot hwarannan witne bära: Beträdes Smed dermed, warde han af Bergmästaren, utom Domstolen, första gången sakfäld til 10. Dal. plickt: kommer Smed annan gång igen, Lagföres wid Tinget, och plickte dubbelt, samt sitte et dygn i Kistan: Sker det 3:dje gången, afstraffes med 5 par Spö, och förwises Ämbetet.

13. §. Smederne böra sig på det högsta om beflita, at under arbetet wårda Elden: Sker, skada af wangömo eller upsåt, plickte efter Lag: Och som wid Kolfatningen ofta olycka deraf timar, at Blåss och bar Eld om Nätterne nyttjas, eller at Slaggen het utkastas; Så skal sådant härefter aldeles vara förbudt, och, i stället för Blåss, Ljus i Lyckta förwaras, eller Lampa brukas; Husbonden förser Mästaren med Lyckta eller Lampa, och tilsläpper årligen et halft Lisp. Talg, eller tre stop Olja på Härden.

Beträdes sedan någon med Blåss eller bar Eld, i och wid Kolhuset, eller på Bruks-backen, samt med annan Eldens wangömo, plickte Mästaren Fem Dal. och den brottslige med et dygn i Kistan.

14. §. Smedens Arbeta-lön skal hädanefter honom sålunda beräknas: At för Ordinarie Jern blifwer den En, til En och två tredjedels Dal. Silf:mt, och för finare Sorter: En tredje del mera för Skeppundet, hwilken arbetslön rättar sig efter priset å Kronones Hammarskatts-Jern för hwarje år, på det sättet: at när det stiger til och öfwer Trettio Tre och en tredjedels Dal., blifwer Smeds-lönen En och två tredjedels Dal.: Och för hwarje tre och en tredjedels Dal. som priset går derunder, afkortas på Smides-lönen Fem och et Tredjedels öre, til dess det blifwer Tjugu Dal., hwarefter ingen vidare minskning i Lönen må ske: Samma Lön skal utgå til en tredjedel i gångbart Mynt, och två tredjedelar i ostegrade goda Waror.

Bruks-ägare skal wid Bruket hålla nödige Smedhus, nämligen för Mästare en Stufwa och Kammare, en Wisthusbod, Fähus med Skulle: För Mästerswen och Smedsdräng, som för Lön smider, en Kam-mare, en Matbod, et Fähus med Skulle, för dem hwardera, hålst under et Tak. Desse Hus skola Smederna vårda, at de icke genom deras förwällande taga skada, och derföre böra de mindre förbättringar af dem göras.

Smeder hafwa, at fritt af Husbonden njuta underhåll för Boskap, nämligen Mästarens för 2:ne Kor, samt Mästerswens och gift Smedsdrängs ena Ko, antingen i Äng, eller deremot swarande Foder-penningar.

15. §. Smeds förtjensten fördelas på det sättet: At Mästaren, som tillika skal wid Härden arbeta, och bör hålla alla små Byggnader, såsom Hammarskaft, Lyftarmar, Bruskor, alla slags Kilar, Kolfat, Sköflar, Belgtrådar, Stäfwor och Smörja; äfwen ock, förarbeta utan betalning et och et halft Skeppund Byggnings-Jern för en Härd, hwarti består sielfwa Jernet, samt Fem Läster Byggnings-Kol, eller Tio stigar på hel Hammare, undfår för arbetet Fem tolfedelar, Mästerswen $4/12$. Smedsdräng $3/12$, ut af den i föregående §. utsatte Skeppund-Lönen.

Är Smedsdräng i Mästarens Bröd, och af honom klädes, behålle då Mästaren tillika den förtjenst, som Smedsdräng tillkomma skulle.

Arbetar för en Hammare med twänne Härदार allenast en Mästare, njute han för den Härden, der han sielf Smider och Räcker, som sagdt är: för den andra, der Mästerswenner och Smedsdräng arbeta, hwilka derföre Lön njuta, som förut stadgadt är, tage Mästare öfwerskottet af förtjensten wid den Härden.

Mästare, som wid Bergsmans-Hammare arbetar, ware ock tillika plicktig at hålla Karfstock eller Förteckning på hwar och en Smedjelagares idkande smide, och den wid *Michaelis* tid til Bergsfogden i Orten aflämna.

Beträdes Mästare at swekfull Karfstock eller Förteckning hafwa inlemnat, straffes med Fem par Spö. Beträdes dermed andra gången, förwises Ämbetet.

16. §. Hwar så händer, at Hammaren någon tid af året kommer at stå, i brist af *Materialier*, Watn, eller för andra orsaker, då skal Husbonden förse Smederne med arbete, som hos Husbonden kan förefalla, hwarföre de njuta i betalning sådan dags-penning, som annat Bruksfolk derstädes: Tryter den sådant arbete, då skola så kallade Fyr-penningar bestås, nämligen för en Mästare Tio och två tredjedels öre, en Mästerswen Åtta öre och en Smedsdräng Fem och et tredjedels öre Silbermynt om dagen, Wägrar Smeden at göra det arbete, af honom skäligen påfordras, ware dess rättighet til Fyrpenningar förlustig; dock warda ej under denna §. Bergsmans-Hamrarne begrepne.

17. §. Til ny Hammars förfärdigande, af Femtio Tu Lispunds Wigt, hwarom Mästaren drager tidig försorg, bestås tre Skeppund Tackjern, Åtta Stigar Kol, samt Tolf Daler i arbetslön, hwaraf Mästaren behåller hälften, den öfriga hälften dela Mästerswenner och Smedsdrängar sig lika emellan. För Hamrar af mindre Wigt, bestås Tackjern och Kol i förhållande derefter. Och som med Laggill Hammare 600 Skeppund Stångjern kunna med wisshet Utsmidas; så böra Smederne njuta arbets-lön til godo för hwad med Hammaren deröfwer kan smidas, och afkortning för hwad i Wärken brustit.

Til Städ består 2 Skeppund Tackjern, så wida gutne Städ icke brukas, hwilka dock efter möjligheten böra göras allmänna, samt Fyra Stigar Kol, och Fem Dal. arbets-lön, som delas på lika sätt.

Hölsten räknas under Stångjerns-smidet, och afföres dess Wigt i Tackjerns-Räkningen, men Arbetslön blifwer Tre Dal. lika til delning.

18. §. Wid hwarje Bruk bör twänne gånger om året Räkning slutas, så med Smederne, som det öfrige Bruksfolket, näml. för Upsägelse och Flyttnings-dagarne.

Til all oredas afböjande ware Husbonden och Betjenten skyldige med alt folket hålla Motbok, och tillika Karfstock med dem, som sådant åstunda, wid Tiugu Dal. plickt i bägge fallen, så ofta sådant försummas.

Desse Motböcker blifwa grunden wid förefallande twister och utredningar emellan Husbonden och Arbetarne, och äge den förre ingen rätt at fordra något, som i Motboken ej finnes infördt.

Åtnöjes Smeden ej med Räkningsslutet och dess erhållne Af-räknings-Sedel, som wid *Michaelis* eller Flyttnings-tid gifwes, anmäle han sitt Klander hos Bergmästaren eller Bergs-Fogden, eller, om de icke är så nära boende, hos någon annan Krono-Betjent, inom Tre Månader, och tage deröfwer wederbörligt Bewis, samt fullfölje sin talan, i fall de icke annorlunda åsämjas, wid nästa Bergs-Ting, då Klandret gäller före det näst förflutne året, eller så lång tid tillbaka, som Slut-räkning, enligt denna §., icke blifwit gjord; Försummas det, ware Husbonden för vidare klander, om den framflutne, tiden fri.

19. §. Rätter Upsägelse-tid med Smederne ware den 1 *Martii*; hwarförinnan Räkning skal wara sluten. Uti Orlofs-Sedlen, som meddelas, bör Skulden införas, wid Bot, som förut sagdt är. Derefter äge en hwar at gifwa och taga Städsl, som Husbonden består, för Mästare Tre Dal., Mästerswen Twå, och Smedsdräng En Dal. Silfwer-mynt.

Städjer någon annorlunda, och såmedelst, eller eljest söker locka

annars Folk; ware Städseln ogild, och den brottslige förfallen til Tjugu Dal. Böter.

Den, som antager någon i arbete oförpassad, böte lika, betale Skulden och upfyllle skadan.

Härunder begripas ej de aftal, som kunna göras emellan Husbonden, och dess egit Folk, utan skola de äga bestånd oackadt hwad tid Städsel gifwen och tagen är.

Wid afflyttnings-tid, som är *Michels*-Mässon, gifwer Husbonden Afskeds-pass, hwaruti Skulden, såsom den då är, införes.

Så kallad Flyttnings-hjelp äge ej rum widare, än för de Smeder, som flytta från annat Bergmästare-döme, då det ankommer på beetingning emellan Husbonden och Smeden.

Löper Smed eller Smedsdräng utur tjensten, eller olofligen städjer sig i annor tjenst och dit flytter, plickte första gången Tio Dal., andra gången afstraffes med Fem par spö och tredje gången förwises Ämbetet.

Den Husbonden, derifrån Smeden lupit, eller olofligen flyttat, njute Bergmästarens Ämbetes Handräckning, at få honom i sitt arbete genast åter, och der Bergmästaren ej är nära boende är, tillike nästa Kronobetjente derom.

Wägrar Bruksägare Smed Lagligen flytta, eller honom i dess arbete olagligen twingar, plickte Tjugu Dal. och ärsätte all kostnad och skada.

20. §. När Smeder på förberörde sätt lönas och Bruksägare med dem Lagliga hushållar, bör ej betydelig Smedskuld kunna upkomma.

Derföre må ingen Husbonde, som Smed antagit, wägra, at för Afflyttningen ifrån förra Husbonde, til honom betala den Skuldsumman, som i Orloffsedeln införd är, och inom et halft år deretter, den Gäld, som Smeden sig sedermera åsamkat, och Afskedsdelen utwisar.

Går något af Gälden, antingen genom afbetalning eller Laglig åtgärd, i anledning af Klander, skal förra Husbonden det återbetala med Ränta, til Sex för Hundrade; Men med betalning för gammal

Skuld, som redan flyttade Smeder med sig fört, förhållas efter förra Förordningar, eller särskilte ågångne Domar.

21. §. Dör Smed, innan Flyttning skedt, så äger ej Husbonden Skulden fordra af den blifwande, utan hålle han sig til Galdenärs Lösören , så långt den räcka.

Är Smed flyttad, men dör inom et halft år derefter, betale ändå den sednare Husbonden hela Galden på sätt, som förr skrifwit är, och hålle han sig til Smedens Ägendom och Lösören.

22. §. Skulle Smeden inom Afflyttningen icke erhållit ny Husbonde, äge den förre, at antingen sielf behålla honom, eller skaffa honom tjenst hos andre, til det Smedsarbete, som förefalla kan. Wil Husbonde ingendera, bör Smeden undfå dess Fri-Sedel hos förra Husbonden sig anmäla bör, at blifwa nyttjad i hans eller anmars tjenst, såsom förbemält är. Wägrar Husbonden det, ware Smeden sin Gäld fri.

23. §. Timar smeden någon wädelig olycka under arbetet så at han derifrån hindra, njute af Husbonden, til understöd och skötsel, Twå Dal. i weckan, utan Räkning.

Blifwer han af synbar eller bewislig siukdom beswärad, som längre, än Twå weckor påstår, njute derefter, och til dess han blifwer frisk, En Dal. af Husbonden om weckan, och En Dal. af Embets-lådan; och sådant alt i det afseende, at Smeds-Ämbetet må finna nödig wård och upmuntran, och alt tilfalle til Skuldsättning undanrödjas.

Träffar sådan olycka, som för Smeden wanför, njute understöd af Ämbets-lådan, eller besörjes genom andre utwägar, och på sådane Författningar, som i hwarje Bergslag särskilt, antingen redan äro beslutne, eller med det forderligaste föra utstakas.

24. §. Ämbets-Låda eller Smeds-Cassa skal i hwarje Bergs-Tingslag wara: dit skola alla här frammanföre nämnde, både Penningar och Böter samlas. Dertil skal äfwen Bruks-ägare förskjuta En Dal. af hwarje Härd, samt hwar och en Mästare, som inom Tings-laget arbetar, erlägga En Dal.; Mästerswen och Smedsdräng, som för Lön arbetar, Sexton Öre, alt ärligen, hwilken Smedernes Afgift Husbonden

skal låta i Smedernes Räkningar påföras, och, jämte dess egen, med Tingsgästnings-Penningarne wid Bergs-Tingen inlefwerera, wid Tio Dal. Bot.

Af denna *Cassa*, som skal stå under Bergmästarens och Bergs-Tings-Rättens, samt twänne Hammarwärl-ägares inseende och styrelse, och deröfwer Räkning i Tings-*Protocolle*ne uptagas, skola siuke Smeder njuta hjälp, som ofwan förmält är, och derjämte gamle och förlamade Smeder, samt deras Enkor, genom årlig Utdelning, understödjas.

25. §. Stjäl, undandöljer, eller försäljer Smed, af dess under händer hafwande Stångjern, til Sex. Dal. wärde, stånde Tjufrätt och uppenbar Kyrkoplickt, samt straffes efter 42 *Cap.* Missg. Balken.

Samma Lag ware, om all annan Stöld på *Materialier, Inventarier*, och hwad det wara må, som inom Bruket och dess tilhörigheter föröfwas af Smeder, eller den under Bruket hörande Arbetare, wärdet af det stulne, jämnfördt emot hwad Stångjernet då gäller.

Tager eller Snattar någon mindre, det anses första gången för Snatteri, som straffes efter 47 *Cap.* samma Balk, och undergår den brottslige hemlig Aflösning: kommer han andra gången igen, blifwe ansedd, ehwad det är litet eller mycket, såsom för Tjufnad. Lag samma ware, om Stöld och Snatteri, som Smederne sig emellan med Jern kunna föröfwa. Begås sådane Stölder inom Bruket af andre, straffas efter allmän Lag.

I alla fall ligge detta til Bergs-Tings-Rättens ransakande och afdömande.

26. §. Som ingen Smed äger rättighet at sälja Jern, så är det ock olagligt med honom handla. Eho, som derföre befinnes wara Afnämare, skal första gången upfylla skadan, och plickta med tredubbla Böter, efter wärdet af det köpta, samt stånda hemlig Skrift. Beträdes han oftare dermed, stånde Tjufrätt, och straffes lika med den som stulit.

27. §. Wisar Smed eller Brukskarl upstudsighet emot Husbonde eller dess Betjent, eller Mästerswen och Smedsdräng emot Mästa-

ren, eller ock någon af dem emot Åldermannen, straffes efter 15:de *Cap.* Missg. Balken.

28. §. Af denna Förordning skal äfwen för det så kallade *Vallon-Smidet* komma at gälla, hwad i 9:de, 10:de, 11:te, 12:te, 13:de, 14:de, 16:de, 17:de, 18:de, 19:de, 20:de, 21:sta, 22:dra, 23:dje, 25:te, 26:te, 27:de §. §. finnes stadgadt; dock med den skilnad, at årliga Räkningsslutet med *Vallon-Smederne* hädanefter, som hittils, fler, först wid Midsommars-tiden, och sedan wid *October* Månads slut; äfwen som ock, i anseende til de öfrige delar af Hushållningen wid *Vallon-Smidet*, hwarutinnan Kongl. Maj:t finner denna Förordning icke wara lämpelig, kommer at förblifwa wid den Ordning och Bruk, som för slike Wärk tilförene wanligt warit.
